

Tvrtko Zebec, *Krčki tanci. Plesno-etnološka studija = Tanac Dances on the Island of Krk. Dance Ethnology Study.* – Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku; Rijeka: Adamić, 2005 (Biblioteka Nova etnografija). – 395 str., ilustr.

V letu 2005 je izšla študija o *tancih* z otoka Krka, s katero so novi vidiki v preučevanju »starih tem« v hrvaški etnokoreologiji dokončno dobili potrdilo. Avtor Tvrtko Zebec iz srednje generacije hrvaških etnokoreologov je nove vidike v preučevanju plesa napovedoval že s krajšimi znanstvenimi članki v zadnjem desetletju. V raziskavah tancev na otoku Krku se je oddaljil od evropske tradicije etnokoreologije, ki ji je (bil) osnovni predmet preučevanja ples sam in njegova struktura, in se na drugi strani približal plesni etnologiji.

Knjiga je zasnovana kot plesno-etnološka študija, saj so osnovna načela, po katerih je avtor raziskoval, obdeloval gradivo in način, kako ga interpretira, postavljena na metodologiji plesne etnologije. Ta disciplina se od evropske etnokoreologije loči po tem, da namenja več pozornosti človeku, ki pleše, oziroma jemlje ples kot eno izmed oblik človekovega obnašanja ter je zato ples oziroma plesni dogodek razumljen kot sestavni del komunikacije v skupnosti. Tako je plesna etnologija v mnogočem bližja antropologiji plesa in raziskovanju sistemov človeškega gibanja (*human movement systems*).

Poleg izčrpnega poznavanja in uporabe relevantne literature je osnova monografije avtorjevo terensko delo na otoku Krku, ki ga je opravljal od leta 1991. Udeleževal se je različnih plesnih dogodkov – od koledovanj, pustovanj, različnih praznovanj med letom, do gostij in festivalov *Folklore otoka Krka*. Vse te plesne priložnosti in dogodki predstavljajo paletu različnih plesnih izkustev. Avtor se opredeljuje kot raziskovalec – *outsider*. Uvodoma opozarja, da gre za poskus podajanja izkustev, ki jih z besedami pravzaprav ni mogoče opisati, in da je njegova interpretacija le ena izmed mogočih.

V knjigi ni natančnih opisov plesa in kinetogramov, čeprav je bil ravno ples (*tanec*) povod za raziskavo. Ni bistveno zapisovanje različic plesa, temveč poseben pomen in smisel, ki ga imajo plesi za izvajalce. Knjiga je daleč od zbirke plesov, ki bi jih po mnenju avtorja s tem fiksirali za bodočnost. Ugotovil je, da imajo tanci poseben pomen in smisel za njihove izvajalce – plesalce in muzikante: ustvarjajo jih ljudje, izvajalci, ki tudi na tak način izražajo medsebojno razlikovanje v skupnosti kot posamezniki, zunaj svojega okolja pa kot člani skupnosti, ki se ločijo od sosedov. Tako je raziskovanje, v katerem je zanimanje osredinjeno na tanac, odkrilo množico drugih razlogov, pobud in pomenov v življenju otočanov, povezanih s plesnimi dogodki in vlogami vseh sodelujočih. Avtor raziskovanje plesa povsem neposredno povezuje z raziskovanjem identitete posameznika in skupnosti.

Struktura knjige je takšna, da razprava poteka od splošnega h konkretnemu, od splošne razprave, ki vključuje zgodovino, kulturno ozadje, vpliv religije na plesne dogodke, do samih plesov proti koncu razprave. Uvodnemu nagovoru sledi poglavje o metodologiji, nato o pojmovanju tanca na otoku Krku, ki združuje tri pomene v kontekstu plesnih dogodkov – na glagol plesati (*tancati*), na samostalnik ples kot rezultat aktivnosti (*tanac*) in na družabni dogodek, ko se pleše. Avtor pojasni tudi razliko med uporabo izraza *tanac*

in *ples*; slednji je rezerviran za sodobnejše pojave in se ne uporablja za staro tradicijo. Sledi poglavje, v katerem poda pregled zapisov tancev v literaturi in ugotavlja, da so največ o šegah in plesu pisali domači zapisovalci (*insiders*), od etnokoreologov pa sta plese opisovala Ivan Ivančan in Stjepan Sremac.

Ob raziskovanju tanca se je avtor vseskozi srečeval tudi z izročilom muziciranja na *sopel*, saj sta glasbena in plesna tradicija Krka neposredno povezani. Ker se tanac izvaja ob igranju na sopele, je Zebec v posebnem poglavju osvetlil pomen in tradicijo muziciranja na sopele, predvsem na sovpivanje muzikantov in plesalcev, na njihov medosebni dopolnjujoči se odnos. V poglavju o sopelah in sopcih je opozorjeno še na vplive, ki jih prinašajo organizirane šole sopnje, predstavi pa tudi vplive scenskega življenja plesa in glasbe.

Po krajšem poglavju, v katerem so razgrnjene možnosti plesne etnologije, sledijo poglavja, v katerih avtor plesne dogodke obravnava najprej v vseobsegajočem, širokem kontekstu, potem pa kontekst oži vse do zadnjega poglavja, v katerem predstavlja kinetični opis plesa in giba. Naj ob tem dodamo, da bralec, ki ne pozna tanca, skoraj do konca knjige ne ve, kakšen je ples, ki je bil povod za raziskavo. Takemu bralcu bi bil priložen DVD s posnetki plesa dobrodošla pomoč in ponazorilo, s čimer bi tudi poglavje o zgodovini in prebivalstvu lažje vzporejal s kontekstom plesa.

Po mnenju pisca je bil pogled v zgodovino neobhoden del raziskave. Zgodovinski del ima za splošno in vseobsežno ravnino raziskovanja, s katerim želi razložiti pridobljeno, dolgotrajno akumulirano izkustvo v kulturi. Zgodovino otoka spremlja v menjavah oblasti in migracijah; življenje, kulturo in medosebne odnose otočanov, načine njihove identifikacije in simboliko išče v jeziku, narečjih, v glagolici, stilu življenja škofov glagoljašev in vernega občestva. Procese identifikacije išče v načinih sklepanja porok, v dodeljevanju nadimkov, sprejemanju mestne hierarhije in ugleda v skupnosti, kar vse je predmet tega zgodovinsko orientiranega poglavja. Čeprav kolo kot plesna oblika ni predmet obravnave te knjige, se mu avtor posveča v krajšem poglavju.

Sledi poglavje o priložnostih med letom, ko se prebivalci otoka zabavajo, slavijo in plešejo in so povečini zelo povezani s cerkvenim koledarjem. Tako predstavlja koledovanje, pustovanje, zabave v postnem času, *fraj-maj*, plesne dogodke ob praznovanju zavetnikov mest. Te priložnosti, ki imajo pogosto ritualni značaj, obravnava kot plesne dogodke na ravnini izvedbe.

Posebno vlogo ima tanac ob poroki oziroma na gostiji, zato je temu namenjeno posebno poglavje. V njem predstavi vlogo tanca na svatbi, ki je hkrati obred prehoda in obred intenzifikacije. Ritual je pomemben, ker se v njem poleg osebne identitete potrjuje tudi kolektivna (ožja lokalna in identiteta otočanov).

Od leta 1935, ko je bil prvi *Krčki festival folklor*, je tanac našel tudi drugi način obstoja. V času, ko je v kaštelih in vaseh pravo življenje sopel, tanca in zabav v tradicionalnem smislu po malem zamiralo, je bil festival način, da se za turiste pokaže različna umetnost tancanja. Iz poglavja je razvidno, kako je na eni strani festival prispeval k ohranjanju plesov

in sopnje in na drugi strani z odrskimi uprizoritvami vnesel spremembe, ki so posledica scenskega izvajanja.

V poglavju »Izvedbe kot rituali« opredeljuje vlogo prostora v izvajanju plesa, predvsem pomen trga (*place*). Sledi poglavje, v katerem so obravnavana plesna narečja oziroma plesni slogi v izvedbi tanca, posebno poglavje pa je namenjeno koreografskim posebnostim tanca *verec* in *bakarska*. Zebec pisanje sklene s poglavjem s povednim naslovom »Iz preteklosti za prihodnost«.

V zavedanju, da je število raziskovalcev, ki se ukvarjajo s preučevanjem plesa doma in v tujini, majhno in kako pomembna in dragocena je medsebojna izmenjava mnenj, Zebec svoja spoznanja ne posreduje le v hrvaškem jeziku. Skoraj petino knjige namreč obsega besedilo v angleškem jeziku, namenjeno tujim bralcem – tako v diaspori kakor tudi v mednarodni znanstveni javnosti. Angleški del knjige so deloma povzetki poglavij, deloma pa prevod izbranih poglavij v hrvaškem jeziku z dodatnimi pojasnili za tujce. Poleg tega je na začetku angleškega dela dodano uvodno poglavje, v katerem so podani splošni podatki o Krku in njegov zemljevid. Na koncu knjige so v prilogi objavljeni zapisi Ive Jelenović iz leta 1948 *Neki proljetni običaji u Dobrinjštini (otok Krk)*, sledijo še dodatek z barvnimi fotografijami (črno-bele so razporejene med besedilom), skupen seznam literature za hrvaški in angleški del, stvarno kazalo posebej v hrvaščini in posebej v angleščini, povsem na koncu še dvojezična predstavitev avtorja.

Znanstvena monografija Tvrtka Zebca je knjiga, ki more služiti kot primer dokumentiranja in obravnave plesnih dogodkov tako z vidika sodobnega družbenega konteksta kakor v historični perspektivi. Je zgleden primer študije plesa in njegovega konteksta in lahko služi kot model, kako zasnovati in posredovati študij etnologije plesa. Za hrvaško področje je ta pionirska, na slovenskem pa na takšno še čakamo.

Rebeka Kunej

Bruno B. Reuer (ur.), *Vereintes Europa – Vereinte Musik? Vielfalt und soziale Dimensionen in Mittel- und Südosteuropa / United Europe – United Music? Diversity and Social Dimension in Central and Southeastern Europe*. – Berlin: Weidler Buchverlag, 2004. – 304 str.; notne transkripcije, ilustr.

Dvojezični, nemški in angleški zbornik *Združena Evropa – Združena glasba? Raznovrstnost in socialne razsežnosti v srednji in jugovzhodni Evropi* je nastal po istoimenskem simpoziju, ki je potekal leta 2001 v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani. Pobudnik znanstvenega srečanja in tudi urednik nekaj let pozneje izdanega zbornika je nemški etnomuzikolog Bruno B. Reuer, pri urejanju zbornika pa sta mu pomagala Lujza Tari in Svanibor Pettan. Slednji je s pomočjo Slovenskega etnografskega muzeja tudi omogočil, da je srečanje potekalo v Sloveniji. Simpozij je pomenil nadaljevanje niza srečanj: prvo, z naslovom *Perspektive glasbene etnologije* je bilo leta 1990, ob padcu »železne zaves«, v Budimpešti, drugo z naslovom